

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Nr 14.

Gotheborg. Lördagen den 8de April.

1854.

Sachsiska Schweiz.

Man torde icke med fullt skäl kunna påstå att Tyskland är rikare på naturskönheter än en hel del andra länder, men säkert är att man der mera än på andra håll lyckats att få dem besökta och prisade af skädelystna resande. Detta gäller i första rummet om den härliga Rhendalen; men det s. k. Sachsiska Schweiz synes icke stå mycket efter, åtminstone om man

ligaste hörnet, der den af lös sandsten bestående låga bergsryggen blifvit våldsamt genombruten och i alla riktningar söndersprängd. Härigenom har det så kallade Sachsiska Schweiz uppkommit, ett icke särdeles vidsträckt område på ömse sidor om Elbe, ofvanför Dresden, utmärkt genom sina fristående klippborgar, sina bergportar, sina vilda, djupt nedskurna dalkjusor och genom sin rikedom på omväxlande och öfverraskande utsigter. Det sträcker sig föröfrigt äfven ett stycke på andra sidan Böhmska gränsen.

sande, som tagit poesien till hjälp för att ge uttryck åt sin förtjusning och i ett der på stället förvaradt album skrifvit:

"Ich hab' es gesehen! Ich hab' es gesehen!
Ich habe das göttliche Kuhstall gesehen!"

af någon efterföljande sarkastisk resenär, fick det obehagliga tillägget:

"Ich hab' es gelesen! Ich hab' es gelesen!
Es ist ein Ochs im Kuhstall gewesen!"

Königstein i Sachsiska Schweiz.

skall rätta sig efter de goda Tyskarnas intyg, hvilka efter vanan finna allting "wunderschön." Illa blir visserligen den bedragen, som med stöd af namnet väntar sig att i det Sachsiska Schweiz finna ett alplandskap med sina snötäckta granitberg, sina gröna gräsmattor, sina klara blåa sjöar, och man kan knappast föreställa sig att detta namns uppfinnare (af särdeles gammalt datum lär det icke vara) någonsin sett Schweiz eller ens haft ett riktigt begrepp om detsamma; dock lär ingen, som ej har alltför öfverdrifna anspråk, utan nöje se den bergstrakt, öfver hvars skönhet Sachsarna äro så stolta. Angenämt är det för den, som i Dresden sökt bekantskap med världens skönaste konstskatter, att några timmars väg derifrån befinna sig midt ibland de mest fantastiska naturscener och, så länge Erzgebirges varma källor bibehålla sitt gamla rykte, skola otaliga främlingar, som der söka helsa och tidsfördrif, i det Sachsiska Schweiz finna ett behagligt afbrott från norra Tysklands enformiga slätter.

De vattenmassor, som samla sig inom Böhmens märkvärdiga af berg på alla sidor kringslutna kettildal, hafva, förenade i Elbes strömfåra, sökt och funnit en utväg helt nära det nord-

Ett ibland de märkvärdigaste ställena i det Sachsiska Schweiz är bergfästningen Königstein, som ligger bredvid Elbe på spetsen af en fristående sandstensklippa, hvilken höjer sig 900 fot öfver flodens yta. Platsen ofvanpå klippan är så rymlig, att den lilla besättning, som behöfves för att försvara den genom sitt läge nästan ointagliga fästningen, i nödfall kan lifnära sig af jordens afkastning. En 600 fot djup brunn förser med dricksvattnet, ifall det i cisterner uppsamlade regnvattnet skulle befinnas otillräckligt. Utsigten är vidsträckt och förtjusande. Detta gäller i nästan ännu högre grad om den midt emot på högra stranden af Elbe belägna, numera öde borgen Lilienstein, som ligger på en dylik ännu högre och svårare tillgänglig sandstensklippa.

Icke särdeles långt från Böhmska gränsen, som här bildas af stora Winterberget (1,700 fot högt), ligger det så ofta besökta *Kuhstall*, ett väldigt klipphvalf, bildadt af öfver hvarandra hopade sandstensmassor, hvilka antagit de mest fantastiska former. Bekant är det huru en re-

Prebisch-thor.

På andra sidan om Winterberget inom Böhmska området träffar man Prebischthor, en väldig 33 alnar hög klipp-port, som erbjuder ett högst märkvärdigt skådespel. Man har också derifrån en vidsträckt utsigt öfver Böhmska slättlandet.

Äländningarna och deras resning mot Ryssarna.

(Forts. från sid. 103.)

Ryssarnas ankomst till Åland emottogs der icke utan förskräckelse och oro. För allmogens inbillning trädde åter lifligt de hemska bilderna, de genom slägters följd fortplantade minnena från "flyktens" olyckliga tider och man anade, att Ryssarna äfven nu skulle förfara lika hårdt som då. Men härutinnan misstog han sig. Ryssarna voro ej mer desamma, hvilka Peter den Stores snille hade bjudit afkasta barbariets ok. Ett århundrade hade sedan dess skridit fram, utmärkt af viktiga framsteg för ryska nationen i bildning och till mildare seder, och på Rysslands fruktade thron satt en furste, som förstod att till eröfrarens skimrande rykte lägga det ännu högre, som vinnes genom

Kuhstall i Sachsiska Schweiz.

mildhet, högsinhet och ett intagande väsende, hvilket på alla, som kommo inom dess verkningsskrets, utöfvade en lika mäktig tjuvningskraft. Rysslands stolta spira var i Alexander den välsignades hand en trollstaf, hvarmed han öfverallt oinskränkt tillvann sig folkens hjertan. *)

Ryssarnas första åtgärder sedan de intagit Åland voro, om också ej alla egnade att lugna sinnena, dock sådana, att de ganska väl läto sig förvaras af krigets hårda fordringar. Att Ryssarna inrättade provisionela gästgifverier, utom de äldre, i Hammarlands, Jomala, Lemlands, Finströms och Sunds socknar, för att lätta förbindelsen mellan landets skilda delar, att de läto förstöra alla båkar och sjömärken, för att ännu mer betrygga sin ställning, bör icke förvåna, endast det att anlita folkets dragare dag och natt utan ersättning var en för högt drivnen stränghet, hvilken till Ryssarnas egen fördel väl kunnat och bordt något förmildras. Dock det var ej någon af dessa åtgärder, som på Åland första gången vållade ryska herraväldets fall. Det var ett af dessa förhastade bud som, genom omöjligheten i hvad de anbefalla, tvinga dem de afse, till det mest förtviflade motstånd.

Major Neidhardt utfärdade nemligen i ryska befällets namn, den 3 Maj följande order till Kronofogden Taxell:

1) Att alla båtar till 8 bords**) storlek skulle transporterats till sådana hamnar, hvarifrån de lättast kunde utgå till sjöns.

2) Att alla vapen, af hvad beskaffenhet som helst, skulle inlefreras till kronobetjeningen, undantagandes sådana, som af ståndpersoner innehades.

3) Att alla fartyg skulle inom 24 timmar försättas i segelbart stånd och isen väckas ifrån hammarna så långt, att samma fartyg med möjligaste första kunde löpa till sjöns.

Det var egentligen den tredje punkten i dessa order, som sedermera blef så förderlig för de ryska vapnen. Det okloka i dess innehåll låg dock ej så mycket i den visserligen högst svåra fodran den framhöll, som fastmer i stadgandet af den orimligt korta tid, inom hvilken densamma noggrant borde uppfyllas, samt de öfverdrifna, fullkomligt onyttiga hotelser, som tillades, för att ytterligare påskynda dess utförande. Det hette nemligen vidare, att en hvar skulle bestraffas med förlusten af lif och egendom, som ej till alla delar, inom utsatt tid, verkställde ifrågakordne order; och då man vågade invända, att detta ju var en ren omöjlighet, svarades att den motvillige skulle mista öron och näsa samt derefter afsändas till Siberien!

Hvilken afsigt Ryssarna dolde under dessa plötsliga fordringar, antyddes ej och har ända hittills blifvit en djup hemlighet. Men tager man deras ringa styrka i öfvervägande, besinnar man att de, afskurna, befunno sig i närheten af Svenskarnas hufvudmakt och ägde föga utsigt att hastigt blifva förstärkta från Finland; betraktar man, säger jag, dessa anledningar till farhågor, så faller man lätt på den tanken, att Ryssarna helt enkelt önskade ånyo lemna Åland, för att framdeles med större krafter dit återvända. Endast för att så hastigt som möjligt, innan Svenskarna ännu hunnit öfverraska dem, kunna utföra sin afsigt, anbefalldes de fartygens upptäckande och utklarering inom den orimligt korta tiderymden af blott ett dygn.

Den första känsla, hvarmed Ålands folk emotsåg Ryssarnas maktspråk, var förvåning blandad med nedslagenhet och bestörtning. För allmogens okonstlade tanke, helt och hållet obekant med de konstgrepp politiken ofta anlitar för att så mycket säkrare uppnå ett föresatt mål, antogo de hotelser, med hvilka Ryssarna troligen icke menat allvarligt, sanningens förfärliga skräckgestalt, hvars fasor en uppkastad inbillningskraft ständigt stegrade, och samma fantasi, som numera ansåg intet otroligt, diktade

*) Man måste hågkomma att författaren nödgats skriva så att hans arbete kunnat passera rysk censur.

**) Bord kallas i sjöspråket de yttre, fjälligt vid hvarandra fogade sidoplankorna i ett fartyg. Ju flera bord alltså, desto större och högre fartyg.

äfvén den sagan, att rätta afsigten med fartygens iståndsättande vore att på dem till Ryssland bortsläpa blomman af Ålands befolkning eller den ungdom, som mellan 18 och 25 år kunde till landtvärn, enligt Kongl. Majestäts vilja, organiseras. Att Ryssarna haft något sådant i sinnet har man ej minsta anledning att misstänka. Likväl försakade emellertid denna farhåga, att allmogen straxt i början intog en fiendtlig ställning med hänsyn till fartygsfrågan, och omöjligheten att fullgöra hvad Ryssarna äskat, samt fruktan för det stadgade straffets verkliga tillämpning, gaf snart åt allmänhetens sinnesstämning en farlig, hotande karakter.

Redan under den dag Neidhardts order, såsom ofvan sades, visade sig, aflät jemväl Kronofogden Taxell derå grundade föreskrifter till Ålands samtliga Länsmän. Deras till svar meddelade rapporter finnas i original ännu i Ålands kronofogde-arkiv och sakna ej allt intresse, emedan de belysa ett eljest dunkelt ställe i Åländska bondkrigets historie. Anmärkas måste blott, att rapporten från Krono-Länsmannen i Finström, den för oss vigtige Erik Arén, saknas, men detta förklarar otvunget af de dristiga planer hans själ emellertid hade omfattat: äfvensom att allmogen öfverallt påföljande natt genom budkaflar blefvo uppkallade till fartygens lösgörande.

Äfvén till Länsmannen i Finström Erik Arén, då boende på Ribbøle hemman N:o 1 i Bambøle by, nådde underrättelsen om Ryssarnas önskan, till hvars åtydande han ännu samma natt, eller mot Onsdagen den 4 Maj, genom budkaflar sammankallade Finströms allmoge. Isväckning vidtogs omedelbart på särskilda ställen i distriktet. I Tallbackssund eller Bolstaholms vik försökte en del bönder lossa en galeas, hvilket företag likväl efter mycken ansträngning måste lemnas, hvarpå man aftogade till Gränö, en udd i Getha, sydvest om Olsnäs, der en galeas utsköts från stjälpbron, fylldes då af vatten och efter tvenne dagars onyttig möda åtskiljdes folket, natten mot den märkvärdiga dag, på hvilken en ny sakernas ordning ingick.

Sjelf begynte Arén i Bambøle vik med en annan del af Finströms socknemän utskjuta en galeas, men insåg snart det omöjliga i att uppfylla Ryssarnas order, emedan isen i de tränga, långsträckt fjärdarna hindrade all förbindelse med hafvet. Hans ställning blef allt mera förtviflad, redan såg han de ryska hotelsernas Damokles-svärd sväfvä öfver sitt hufvud. Tiden förgick, det var fredagen den 6 Maj.

Då inträffade kl. 12 på dagen ett par bönder från Hammarlands, Jomala och Saltviks socknar, för att i sin gemensamma förlägenhet rådplåga med Arén om hvad beslut man borde fatta. Och nu — född af nödvändighetens tvång — blixtrade en djerf idé genom Aréns hjertmodiga själ; denna idé var djerf, ty den afgjorde Ålands frihet eller — undergång.

Han gaf de utskickade till svar, att ingen annan utväg stod dem åter, än att med trohet och redlighet bistå hvarandra i sträfvet att befria en älskad fosterjord, att derföre en resning skulle vidtagas kl. 8 samma afton, alla fartyg aflägnas från stränderna, för att hindra Ryssarna undkomma eller samlas, och dessa sedermera öfverrumplas inom hvarje socken, der de lågo inqvarterade. Sjelf ville han först aftaga till högkvarteret Strömsvik, för att gripa högste Befälhafvaren Neidhardt med hans 10 lifkosacker, hos Kronofogden Taxell. Till borgen för beslutets riktiga fullgörande skulle ifrån hvarje socken tvenne man tillsändas honom såsom gisslan.

Tärningen var kastad. Ett tillbakaskridande, som den tappra stolt föraktar, var snart sagdt omöjligt. Aréns ord hade fallit som en gnista midt ibland de många, lätt antändbara ämnena uti hans åhörarens sinnena, hvilka åter troget aspegelade hela Åländska folkets dåvarande stämning.

Sedan detta var förberedt, sände Arén, för att söka en deltagare i faran, bud till Adjunkten hos Prosten Wickman i Finström, den för oss äfvén oförgätlige Henrik Johan Gummerus, boende i Brattsbøle. Han inställde sig genast och hans öppna, dristiga Finska mannamod antog utan betänkaude Aréns förslag. Det var ett

betydelsefullt ögonblick, värdt en målares pensel, då i Aréns boning de begge männen öfverlade om Ålands framtid. De förde derefter under hela bondkriget tillsammans öfverbefället öfver allmogen.

På sin beväpning slösade ej Gummerus den dyrbara tiden. Han tog en gammal sabel a Arén, spände omkring sig ett rödt strumpeband som gehäng och dermed hade han fulländat sin verldsliga rustning.

Till de församlade höll han derpå ett kort tal, lågande af fosterlandskänsla. Han erkände uppriktigt faran af det värf de nu iklädde sig, dock borde ingen rädas att utföra en pligt, hvartill kärleken till konung, fädernesland och frihet kallade dem. Hans ord voro ej sirade af denna poetiska blomsterprakt, som endast ofta bemantlar meningens tomhet, men den afsigt, i hvilken de framfördes, det genomgående lif, den värma, hvarmed de uttalades, gjorde dem mäktiga af en afgörande inflytelse på folket. De främmande bönderna ilade bort med budskap om det skedda till sina hemorter. Det var lätt att göra detsamma allmänt bekant, då bönderna i hvarje socken voro samlade vid vissa hamnar till isväckningen.

Med ljungeldens hastighet flög nu, natten mot Lördagen den 7 Maj, ropet till resning genom Ålands lugna bygder och satte öfverallt massan i den häftigaste gäsning. Underbar var den omskapning allmogens sinne med en undergick. Den eljest glade, höflige och fridsamme Åländningen blef på en gång vild, trotsig och krigisk och hans hat vände sig lika mycket emot Ryssarna, som mot landets ståndspersoner, dem han ansåg som en inre fiende i förbund med den yttre, emedan de från början nekade resningen sitt biträde. Att dock intet mord fläkat det Åländska folkkrigets rena bild, detta måste man onekligen tillskriva dels anförarnas tillsyn, dels och den omständighet, att huru högt folkets passioner än svallade, så förmådde de dock aldrig fullkomligt kväfvä den godsintet, som ligger på djupet af Åländningens karakter. Den borgerliga ordningen upplöstes likväl och under några dagar liknade Åland en militärisk republik, der inga andra bud hörsammades än de som härrörde från Arén eller Gummerus.

Det fattades ej enskilda, hvilka sökte i tid återföra folket till lugn, i det de föreställde, huru vådligt det vore att uppressa sig mot en makt, som redan innehade hela södra Finland, men de invercade ej mera på den nu af patriotism och frihetskärlek svärmande allmänheten, än svaga naturhinder förmå hämma den öfversvämmande skogsströmmens häftiga framfart.

Den 6 Maj kl. 9 om aftonen i den skära värqvällens högtidliga stillhet, såg man ett märkvärdigt tåg tyst uppbryta åt nordost från Bambøle by. Det utgjordes af hjeltarna Arén och Gummerus, begge till häst, beledsagade af 100 Finströmskarlar till fots, förnämligast från södra delen af socknen. Riktningen togs mot Strömsviks säteri, för att der, efter aftal, gripa Major Neidhardt jemte hans 10 kosacker och sålunda med ett slag beröfvä Ryssarna anförarens vigtiga ledning.

Vid Markusbøle by gjorde befälhafvarna halt och vidtogo en försigtighet, som på det högsta hedrar deras klokhed. Aréns äldre broder Karl Malmberg afskiljdes här med 30 man till Emkarby gästgifveri, i den vigtiga förutsättning, att Ryssarna antingen de kommo från vester eller öster ej skulle undgå tillfångatagning. Hvardera truppen aftogade så omedelbart till sina bestämmelser.

Men Neidhardt hade på obekant sätt, sannolikt genom sin värd, den tveytidige Kronofogden Taxell, erhållit en dunkel kunskap om Åländningarnas uppsåt. Hufvudstupa kastade han sig på flykten, följd af Taxell, på hvilken härföre verkligt någon skugga faller.

Anlända till Strömsvik funno Åländningarna icke dem de sökte. Denna första missräkning lemnade en mörk utsigt för framtiden och hade jemväl utan Aréns och Gummeris prisvärda mod, djerfhet och försigtighet säkert blifvit ganska förderlig för Åländska saken, ty Neidhardt var en man, rikt utrustad med alla de egenskaper,

som pryda en utmärkt militär. Gummerus och Arén öfverlade, fattade af ett ögonblicks tvekan. Det var en af de dystraste stunder i Åländska bondkriget. Den nedstämde folkets moraliska kraft, som ännu ej blifvit stälsatt genom lyckliga företaget. För Arén och Gummerus blef den blott en uppmuntran till ännu strängare verksamhet. Med beundran så vi alla deras följande steg påminna om erfarna och öfvade fältherrars beräknande vishet. Och må vi under den växlande vandringen vid deras sida aldrig förgäta, att de utpekade segerens bana för oordnade, mer än svagt beväpnade folkhopar, hvilkas enda styrka hette: enighet, trohet, lydnad och entusiasm. I följd af den vapen-uppsamling, de ofvan anförda Ryska ordenas andra moment påyrkat, ägde blott få af folket skjutgevär; det ojemförligt största antalet förde afbarkade samt i spetsen hvässade trädstörar, dem de under framtågandet tillgrepo och hvilka beglänsa af solens strålar ingåfvö Ryssarna den tron, att de sågo framför sig bajonetter och en disciplinerad svensk härstyrka. Deraf deras alltförlamande fruktan, deraf deras brist på beslutsamhet.

Resultatet af rådplågningen på Strömsvik bestämde Gummerus och Arén till en hastig marsch nedåt Färjsundet. Genom att i god tid besätta denna högst vigtiga punkt, som utgör en naturlig gränslinie mellan tvenne socknar och ej utan betydliga omvägar kan kringgå, ville anförarna afskåra Ryssarna i östra delen af fasta Åland förbindelsen med deras landsmän i den vestra samt tillika förekomma den undflydde Major Nejdhardts förening med de förre. Färjsundets stränder erbjuda dessutom en så stark slutning, att en ringa styrka från dem lätteligen förmår afslå äfven ett öfverlägset bröstanfall.

Nattens ande hade redan dragit öfver jorden sin likväl under denna ljuva årstid genomskinliga slöja. Naturen, evigt trogen sina vanor, slumrade i sin gryende utveckling. Blott dess beherrskare vakade. Samma tid, hvarunder Ålands inbyggare för i hvilans sköte återhemtade krafter till kommande mödor, stormade nu der den mest oroliga rörlighet och lif.

Utän att hafva mött något hinder, ankom folkskaran förstärkt under tåget till vestra eller Finströmsidan af Färjsundet. Fyra Ryssar som öfverraskades togos genast till fånga. Nu framstod i lysande dager följdriktigheten i chefernas plan, att aldraförst intaga Färjsundet. De hade nemligen knappt hunnit fatta posto, då färjan nalkades uppfylld med både jägare och kosacker, hvilka otvivelaktigt ville undsätta Nejdhardt. Att störta öfver dem och göra allesamman till fångar, var för de behjertade bönderna blott ett ögonblicks verk. Sjelf tillagnade sig vår Arén och Gummerus hvardera en kosackhäst samt en sabel med silfver-kartusch och voro då först, såsom Arén uttrycksfullt anmärkt i den berättelse han meddelat mig om manna-ålderns bragd, "dugliga krigare". Så snart Ryssarna å Saltviks-sidan ej erhöilo färjan tillbaka, anade de faran och öppnade en liflig gevärseld, men sköto lyckligtvis för högt, så att deras kulor, ehuru de tillryggalade det 87 famnar breda sundet flögo öfver böndernas hufvud. Åländningarna svarade på denna helsning med höga hurrarop, men några af dem, som medförde dessa ypperliga "skjälbössor", hvarmed skärkarlen på 5 å 600 famnar träffar sitt mål, läto och Ryssarna sjelfva frukta dödens musik. Gevärens blixtar, deras hemska dödsbådande sång, patrioternas jubelsskri och kulornas dån, som återstudsade från klipporna, allt detta i förening måste i nattens frid hafva framställt en scen, hvars intryck varit obeskrifligt hänförande! Slutligen grepo dock Ryssarna till flykten, sedan de afhuggit färjlinan, för att afböja böndernas öfvergång till Saltvikska eller östra sidan af Färjsundet. Det säges, att en af Åländningarna obemärkt landsatt trupp, hvilken fallit Ryssarna i ryggen, påskyndat deras aftåg. Så slutades affären vid Färjsundet. Den lifvade folkets förhoppningar och lofvade djerfheten ännu vidare fördelar.

Samma natt — mot den 7:de — Färjsundsaffären försiggick, utförde Hammarlänningarna ett lyckadt företag vid Marsund. Då vissheten om Aréns och Gummeri afsigt hann till denna

trakt, firade man just ett bröllopp hos bonden Anders Karlsson i Sälis. Genast satte sig bröllopskarans manliga medlemmar i rörelse, anförda af Brofogden Anders Wadman från Postad, tillgrepo under marschen de vapen de öfverkommo och hastade till Marsund. Man hade nemligen inhemtat, att en pikett kosacker snart skulle öfver Marsund komma till Eckerö, hvarjemte 7 infanterister lägo inqvarterade hos Gästgifvaren Daniel Olsson å No 2 i Frebhenby, Marsund. Mot dessa riktades först angreppet. Den byggnad, hvari de vistades, ses ännu på stället och innehåller inom en sal tvenne kamrar i bredd, den ena mot norr, den andra i söder. Bönderna inströmmade på trappan, upptryckte salsdörren, men möttes af fienden med häftiga muskötslag. Här, såsom alltid, bekräftade folket genom ädel mätta sin rätt till segern. Ehuru lätt det än varit, att med blod köpa en bestridd fördel, så föredrog dock folket att först söka skrämman motståndaren till dagtingan. Ett skott, hvaraf ännu spår röjes, sköts genom norra kammarens dörr; ett annat krossade norra salsfönstret. Fienden utsade nu det välkomna ordet pardon, och tillfångatogs. Blott en soldat lyckades genom södra kammarens vestra fönster, från en höjd af omkring 5 alnar, undkomma till Marsunds berg, hvarifrån han sedan med rop varnade Eckerö kosackerna.

När derföre de sednare på 2:ne båtar satte öfver det redan isfria Marsund, märkte de snart sakernas ställning. Bönderna, som från gästgifveriet nedtågat till Marsunds brygga, ropade till dem: pardon, hvarmed man ville uppmana dem att underkasta sig frivilligt. Att göra motstånd förekom ock kosackerna sjelfva vådligt och blott egnadt att uppreta motståndaren. En kosack lade väl redan sin karbin på hästryggen och sigtade i stående ställning, men hindrades af truppens underofficer från att affyra. Vid bron öfverlemnade sig Ryssarna i färjkarlarnas våld och fördes af allmogen fångna till gästgifvaregården. Summan af vid Marsund tagna fångar höll 14 man.

Den som sett Bomarsund nu för tiden skall ha svårt att skapa sig en föreställning om ställets utseende 1808. Den plan, som nu erbjuder grundlag för symmetriskt uppförda fästningsverk och vidlyftiga ännu under byggnad varande magasin, genomsårs då af en slack bergsträckning, skuggad af en gles skog och i stället för kasernernas nuvarande nästan stadlika omgivning, såg man endast några enkla bondgårdar här och der kringströdda. Det under fästningsområdet lydande Prestö, försköndes då ej heller af några publika byggnader och anläggningar, utan tillhörde hela ön tvenne bönder, hvilkas hus framskyntade på den slätt gent emot Töftö tegelbruk, hvilken nu till en del intages af den vackra ryska begravningsplatsen. Efter affären vid Färjsundet flydde den ryska afdelning, som deri deltagit, till Bomarsund.

Förklaringen öfver Åländska bondkrigets framgång på alla punkter, innehålles hufvudsakligen i tvenne omständigheter: chefernas kloka, välberäknade planer samt den rastlösa skyndsamhet, hvarmed det utfördes. Gummerus och Arén sammanträffade i Godby, ej för att några ögonblick hvila efter sina hittills vunna fördelar, utan för att genast förfölja den sista återstoden af fasta Ålands ryssar. Om Lördagen den 7:de satte sig derföre åter anförarna till häst, i spetsen för sina skaror. Tåget, som skedde längs allmänna postvägen, åsyftade Bomarsund.

Vid färjsundet kvarlemnade Gummerus en observationstrupp. Saltviks socknemän, som fått befallning att vara sina landsmän till mötes vid Haraldsby gästgifveri, stötte här till hufvudstyrkan. Kastelholms bro funno bönderna till någon del upprifven. Under marschen genom Sund slöt sig allmogen från denna församling till tåget. Ändtligen anlände man till Bomarsund.

Men Åländningarna funno ryssarna ej mer uti Bomarsund. Ehuru på Aréns order alla båtar blifvit aflägsnade, så hade Ryssarna dock lyckats upptäcka en förfallen ekstock, nedsjunknen vid Bomarsunds strand, uppöst den och dermed satt sig öfver till Prestö. Här plundrade de Lördagsmorgonen bondhemmanen, hvilkas åboar vid

farans annalkande flytt till Mikelsö, samt funno jemväl en rysk kurir hvilken, i begrepp att afgå med rapport till Kumlinge, natten förut blifvit gripen på Prestö. Då ryssarna för mellanliggande is ej mer kunde begagna Bomarsunds-ekstocken och Prestöns storlek ej tillät dem draga den öfver landet till holmens östra strand, så nedrefvo de Prestöböndernas sjöbodas och bildade af timret flottbryggor, på hvilka de uppnådde Töftö. Men härifrån vidtager den ansenliga Grundsunds-fjärden och nu voro Ryssarna inspärrade inom vida trängare gränser än på fasta Åland. Invånarne i Töftö by hade flytt. Blott på hemmanet No 3, Östergård, funno ryssarna en gubbe Johan Pehrsson, hvilken ägde en båt, uppdragen på Byäng, en djup dal på östra sidan af ön. Ryssarna tvungo denne man att åtfölja sig till sagde båt. En vagn framskaffades, farkosten lyftades derpå och tvenne hästar förespåades. Redan tillvinkade dem den motliggande Wärdöstranden säkerhet och räddning. Då nedföll plötsligen ödets förlåt och bortskymde för alltid den herrliga utsigten.

Med tillhjälp af de båtar, hvilka allmogen på kända ställen hade undandolt, öfverfor nu folkhären först till Prestö samt sedermera till Töftö. Den landsteg utan att blifva upptäckt nära Sandsör på vestra östranden. En del af flottillen afdelades af Gummerus, för att hindra ryssarnas öfverfart till Wärdö, hvilken de ändock aldrig kunnat verkställa. Skyddade af en skogsdunge lyckades bönderna obemärkt frantränga. Då utsigten ljusnade, varnade man ryssarna på Byäng, sysselsatta dels med båtens framföring, dels med att beskjuta de bönder, som jemte sina fartyg lägo på ringa afstånd ifrån landet. Fienden syntes vara talrik och fullständigt beväpnad. Deremot framlyste i böndernas leder nu, liksom vid andra tillfällen, öfvervägande dessa ofta redan omtalade nödhjulsbajonetter, hvilka endast genom fiendens misstag om deras sanna beskaffenhet mäktade injaga fruktan. Bör det då förvåna oss, om ett öfvergående bekymmer genomträngde böndernas bröst? Men några ord af anförarna om kraften af ett Högre bistånd, om pligten att fullfölja hvad så ärofullt blifvit begyndt, stärkte änyo fullkomligt sjelfförtroendet. Sedan bönderna blifvit uppställda i en linie, 4 man djupt, intogo Arén och Gummerus till häst de yttersta flankhörnen. Framryckandet skedde i stormsteg under höga hurrarop. Ryssarna, förvillade, trodde sig varna en svensk armé, deras förskräckelse beröfvade dem all besinning och blott ett och annat skott helsade folkämparna, men gjorde för afståndets skull ingen verkan. Här inträffade nu ett fall, som är det egnaste i hela bondkriget. De ryska officerarna kommanderade sjelfva sina trupper att sträcka gevär samt närmade sig bönderna med hatten i hand, för att blidka deras vrede! Som blixten kastade sig folket öfver soldaternas vapen och ryssarna, utgörande ej mindre än 180 man och 6 kosacker, voro således fångna. Med den sorgfälligaste omsorg sökte Arén och Gummerus förekomma all misshandling af fångarna och är det med djup tillfredsställelse vi höra Gummeri eget vittnesbörd: "att Åländningarna vid detta tillfälle beviste en foglighet, som man knappt kunnat förmoda och vänta af ett odisciplineradt folk."

Redan kunde hela fasta Åland *) jubla öfver frihetens seger. Men ännu var farornas tid icke förflyuten, ännu stod öfverste Vuitch med en för bönderna fruktansvärd makt på Kumlinge. Ålands läge var nu i sjelfva verket vådligare än vid folkkrigets början. Man hade blott lyckats besegra en del af fienden; dess vida vägnar största antal återstod ännu på klippor, som med lätthet kunna försvaras mot en angripare, man deremot när som helst, efter isens bortgång, erbjödo ryssarna tillfälle att uppretade och hämdtörstande kasta sig öfver fasta Åland och låta detta blodigt känna vedergällningens lön. Att

*) Major Nejdhardt hade omsider blifvit tillfångatagen i likhet med alla på "fasta Åland" stående mindre ryska posteringar. Arén reste straxt efter Töftö-affären med de ditills tagna fångarna öfver till Sverige.

emellertid icke detta inträffade, därför har Åland i väsendtlig mån att tacka den lilla svenska rekognoserings-eskader, som under Löjtnant K. J. von Kapfelmans öfverbefäl intog höjden af Kumlinge redan den 6 Maj. Flottiljen utgjordes af skonertbarkasserna N:ris 9 & 11, under Kapfelmans eget och Löjtnant Otto Cronstedts befäl samt skonerten Fröja under Löjtnant Lagerhjelmns anförande. Barkasserna förde, utom några nickor, ombord hvar sin gröfre kanon i sina bakstammar; Fröja deremot var fullständigt bestyckad, men dess djupa gång gjorde den otjenlig till kustfartyg. Ehuru denna flotta således inträffade samtidigt med bondkrigets början, så stå dock ej dessa händelser till hvarandra i förhållande af grund och följd, såsom af några uppgifvits. Först efter Töftö-affären blef Gummerus underrättad om Kapfelmans ankomst och hans önskan att erhålla fasta Ålands understöd till befrielse af Kumlinge.

I Kumlinge lågo Ryssarna inqvarterade i Kumlinge by, deras befälhafvare Öfverste Vuitch hade sitt högkvarter på Prestgården hos Prosten Isak Höckert. Efterverlden, som oförevillad af fördomens åsigt, väger på lika våg vännens som fiendens handling, bekräftar det beröm, en samtid redan tilldömt Vuitch, att med stränghet, åtminstone så länge han såg sig säker, hafva vårdat sina soldaters krigstukt, afböjt allt öfvervåld och hållit allmogens skadeslös för det bistånd han ofta nödgats af den påkalla. Då Ryssarna på fasta Åland utkämpade sina olyckliga strider med bondhären, voro Kumlinge-Ryssarna såväl genom afståndets längd, som det redan infallna menföret, urständssatta, att om dessa händelser erhålla några säkra underrättelser. Ett dunkelt rykte om sanna förhållandet torde likväl ha framträngt till Vuitch, emedan han af fruktan för en nära förestående öfverrumpling afsände ett bref till fasta Åland med tvenne Kumlinge-bönder. Dessa bönder grepos, enligt någras sägen, redan i Seglinge, då brevet dem framtogs och återbragtes till Kumlinge.

Söndagseftermiddagen den 8 Maj inlopp Kapfelman med sin och Cronstedts barkass i Marskils vik och lade sig tillsvidare i sundet mellan Emtholm och Väderholm, vid stjälpbron å den förras nordöstra sida, ungefär $\frac{1}{3}$ Sv. mil från Marskils inre strand. Löjtnant Lagerhjelm, som af grundt vatten blef hindrad att upprycka med Fröja, förtöjde vid Varklubb, omkring $\frac{1}{4}$ mil vesterut från Marskil. Vid Kapfelmans annalkande flydde största delen af den manliga samt en del af den kvinliga befolkningen förnämligast till Seglinge, nu befarande misshandlingar från Ryssarnas sida. Man har äfven velat försäkra, att Kumlinge-boarna vid detta tillfälle dels aflägsnat, dels försänkt de fartyg de ej kunnat medtaga, men detta har af trovärdiga vittnen blifvit bestridt på den grund, att flyktens hastighet och Ryssarnas oroliga verksamhet ej skulle medgifvit en slik åtgärd. Redan denna dag, eller kanske hellre den följande, ty uppgifterna om tiden äro skiljaktiga, satte 37 Ryssar med gevär ut från Ramsholms udde, med afsigt att uppnå Brändö på 5 förselbåtar. De lotsades af tvenne åldriga män, som jemte andra af samma ålder vid folkets flykt qvarstannat i Kumlinge by. (Forts. n. g.)

En misslyckad Luftsegling.

Konsten att segla i luften är ännu i sin barndom: och hvad värre är, har man icke mycken utsigt att någonsin kunna bringa den till någon högre grad af fullkomlighet. Man har väl funnit medel att höja sig upp i luften och efter behag åter nedstiga, men icke att göra sig oberoende af vindar och luftströmmar; och luftseglaren är ännu en seglare utan styre. Visserligen har ganska mycket blifvit gjort för att förringa vådan af luftballongens begagnande, men det är dock alltid förenadt med fara och Pilatre de Rozier, som den 14 Juni 1785 omkom under försöket att från Paris öfverfara kanalen, är icke den siste som fått med lifvet plikta för sin djerfhet. Oftare har man slupit undan med förskräckelsen och det är ett

sådant fall vi här, enligt en deltagares berättelse, vilja anför.

Den 6 Juli 1847 skulle en luftseglare vid namn Gypson uppstiga i London. Samma afton skulle ett fyrverkeri afbrännas i Vauxhalls-trädgården och man hade derföre bestämt sig att för att uppstiga derifrån och tillika beslutat att låta några fyrverkeripjeser utgå från sjelfva aërostaten, något som i och för sig måste anses vara ganska vådligt, helst då man besinnar att den gas hvarmed ballongen fylles är ytterst lätt antändlig.

Aftonen var ovanligt mörk och töcknig, knappt en vindfläkt rörde sig och ett åskväder var i annalkande. Det bröt också ut öfver London fram på natten.

"Ändtligen" — berättar vår sagesman Mr Albert Smith, som jämte tvenne andra herrar, Coxwell och Pridmore, skulle åtfölja Gypson — "ändtligen var allt i ordning. Vi hade försett oss med en del förnödenheter för ett längre vi-

stande uppe i luften, emedan Mr Gypson hade för afsigt att, i fall det blefve allt för mörkt under natten, dröja med nedstignandet till fram mot dagningen. Sedan vi ytterligare intagit 6 eller 8 sandpåsar, gaf han befallning om ballongens lösgörande. Musiken spelade upp, folkmassan jublade och ballongen höjde sig med utomordentlig hastighet, men snurrade ett par gånger omkring under uppstigandet. Första försöket att med ett skott antända fyrverkeripjeserna misslyckades, men det andra hade bättre utgång, och vi hade allt skäl att vara belättna med synen af de färgade eldströmmar, som sköto genom luften; det måste hafva tagit sig än bättre ut sedt nedifrån.

Emellertid började också fyrverkeriet i Vauxhall nedunder oss och vi sågo så väl ljusskenet öfver trädgården som de stigande raketer; alltemellanåt upplystes det hela af en blix, men endast för ett ögonblick, så att vi förgäfvos sökte urskilja de enskilda föremålen. Öfver oss

En misslyckad Luftsegling.

syntes himlen klar och beströdd med otaliga stjernor.

Vi stego allt högre och högre, till dess Gypson meddelade oss att vi nu nått en höjd af 7000 fot öfver hafvet. Samtidigt underrättades han af Coxwell, som hade ventilsnöret om hand och satt på den ring, som uppöfver gondolen bildades af nätverket, att ballongen i följd af luftens förtunning började svälla och hotade att springa sönder. Gypson gaf genast befallning om utsläppande af någon gas genom ballongens öfversta ventil. Coxwell drog på snöret och vi hörde straxt derpå ett buller, liknande det som uppkommer då man ur en ångmachin utsläpper den öfverflödiga ångan: ballongen föll hastigt ihop och dess nedra del flög upp mot den öfra. Gypson utropade genast: "Gud i himlen! Hvad är på färde?" — hvarpå Coxwell svarade: "Ventilen! Vi äro förlorade!" och i samma ögonblick började ballongen sänka sig med en förfärlig hastighet. Två personer i sällskapet började

skrika af ängest och förskräckelse, men vi försummade emellertid icke att kasta ut allt hvad vi hade i gondolen för att dermed lätta ballongen. Detta tycktes dock icke båta mycket: falllets hastighet jagade alltjämt en förfärlig luftström förbi våra hufvuden och till råga på olyckan kommo vi ned midt i det ännu brinnande fyrverkeriet, så att några utbrända raketer och ännu glödande lappar af papphylsorna fastnade i ballongens tågverk och hotade att tända eld på alltsammans. Blixarna hveno oupphörligt omkring oss och gondolen skakades på ett fruktansvärdt sätt.

Huru lång den tid var, som åtgick till fallet, har jag svårt för att bestämma; det kunde dock icke vara mindre än två minuter. Att vi sluppo undan med lifvet måste jag tillskrifva den lyckliga omständigheten att nätverket icke gick sönder utan fasthöll ballongens lufttäta sidetyg i form af en parasoll, så att det gjorde samma nytta som en fallskärm. Vi sågo nu nedunder

oss några hus i den stora staden, hvilkas tak tycktes komma oss till mötes, och då vi i nästa ögonblick foro förbi deras skorstenar, ropade vi alla på en gång: "Håll fast!" — Ballongen föll på sidan ned mot marken med en förfärligt våldsam stöt, som kastade oss alla ur gondolen bort i nätverket och sidentyget, hvori vi så insårjades, att vi i början alls icke kunde röra oss, och vi hade ovillkorligen varit förlorade, om vi hade fallit i Themsen, sålunda urständsatta att själva göra något för vår räddning. En stor folkmassa samlades snart omkring oss, befriade oss från vårt fängsel och lyckönskade oss hjertligt för vår räddning. Ehuru oförklarligt det kan synas, var ingen af oss allvarssamt säråd: sönderrifna kläder, hopkramade hattar, några lindriga skrämor — se der alla följerna af ett fall från en engelsk mils höjd."

Gustaf Psilander.

Både nödvändig och ärofull var den utrustning, som år 1704 skedde till beskydd för svenska handelsfartyg emot engelska kapare. England såväl som Holland hade väl bistått Carl XII, då han, af tre grannar på en gång angripen, först vände sig emot Danmark. Och efter konung Wilhelms död hade drottning Anna icke blott försäkrat Sverige om Englands fortfarande vänskap, utan ock med konung Carl (den 10 Augusti 1703) afslutat ett nytt förbund, hvori äfven Holland deltog. Dock sågo de båda sjömakterna ogerna att den svenska flaggan begynte visa sig på de haf, der de voro vana att herrska. Emellertid kastades skulden för den ofred henne mötte på enskilda våldsverkare. Hon måste således emot dem väpnas sig själf, då de icke af sin öfverhet höllos i tygeln.

För detta ändamål seglade ifrån Carlskrona lineskeppet Öland om 50 kanoner under befäl af dåvarande kapten Gustaf Psilander. Innan honom kunde förtros ett sådant värf, hade han bevist sig såsom en både modig och förfaren sjöman.

Kryssande i Nordsjön, mötte han den 27 Juli utanför Orfords näs, som ligger på kusten af Suffolk, en engelsk flotta och helsades ifrån dess främsta skepp med ett skarpt skott, som gick tätt under Ölands bogspröt och snart följdes af en genom dess tågverk flygande kula. Psilander sände genast i en slup en af sina löjtnanter, vid namn Utfall, att på en sådan helsning begära förklaring. "Ser ni icke den engelska drottningens flagga?" frågade britten. "Och ni," svarade svensken, "ser ni icke konungens af Sverige flagga?" "Af vördnad för den engelska flaggan," fortfor den förre, "måste det svenska skeppet palma in vimpel och sätta på bramsegel." "Det sker icke!" gaf den sednare till svar och for.

I samma ögonblick lade sig det engelska skeppet vid sidan af det svenska och gaf det hvad man kallar ett glatt lag.

Dermed läto de engelske alltför tydligt förstå att de ärnade med våld taga hvad dem icke godvilligt gafs. Deras flotta bestod af åtta lineskepp, alla större än det ensamma svenska, samt af en fregatt. Det var således emot en mer än åtta gånger större styrka som Psilander skulle sätta sig för att vägra en hyllning, som ehuru obehörig i sig själf, dock, när den af en så öfverlägsen makt med våld fördrades, ej borde anses förnedrande för den flagga han förde. Både förnuft och mensklighet tycktes fordra att han heldre underkastade sig en formalitet, som i sådant fall ingenting betydde, än blottställde en mängd menniskolif, jemte en så dyrbar statens egendom som ett lineskepp är, i en drabbning, hvars utgång intet ögonblick kunde vara oviss. Ur denna synpunkt ville likväl hvarken Psilander och de, som under honom stodo, betrakta saken. De lefde i Carl XII:s tidevarf. Han hade då redan icke endast genom de förvånande segrarna vid Narva, Düna, Klissow och Pultusk förnyat det svenska folkets stolthet öfver sin underbart sköna, själva den fordna hjälteålderns glans fördunklande krigsåra: han hade äfven af sitt romantiska tänkesätt, som, skildt ifrån all statsklok beräkning, aktade endast hvad tappert och dristigt, stort och stolt eller, enligt

hans öfvertygelse, rättvist och ädelt var, lemnat många bevis och helt nyligen det högst ovanliga att han af alla sina segervinningar i Polen ej ville tillägna sig själf någon fördel, utan blott njuta den triumfen att afsätta dess konung och lägga dess krona på ett i hans ögon värdigare hufvud. Konungens tänkesätt delades då af nästan hela hans folk, åtminstone af hans krigshär. Och i enlighet dermed måste äfven de svenskar handla, som befunno sig om bord på skeppet Öland, hvilket nu ensamt på hafvet föreställde deras fädernesland i ett besynnerligt förhållande till den engelska makten och dess, oaktadt begge rikenas fred, Sverige förolämpande öfvermod.

Åran med ett ord — Sveriges och Carl XII:s ära — var det enda som Psilander vid detta tillfälle ville afse, det enda som bestämde hans beslut och handling; och lika med anföraren tänkte alla de, som med honom stodo. "Hellre sjunka än tåla en skymf för vår konungs flagga!" var så väl manskapets som befällets utrop.

Worchester — så hette det engelska skeppet som börjat fiendtligheterna — hade aflossat endast öfversta laget af kanonerna; men Öland svarade med det nedersta såväl som med det öfra och det med sådan verkan att Worchester måste draga sig tillbaka.

Tillfredsställd af sin hämd, tänkte Psilander fullfölja sin kosa; men under det han uppehåller sig för att upptaga slupen, ilar Chester, det närmaste af de öfriga engelska skeppen, fram för att anfälla Ölands andra sida. Det får samma svar med samma följd, hvarpå Svensken tillsätter alla sina segel för att om möjligt undvika vidare strid. Men tre de snällaste seglarna af den engelska flottan upphinna honom snart. Nu begyns den egentliga drabbningen, klockan 1 om middagen, och fortfor öfver fyra timmar. Redan detta vittnar om den underbara tapperhet, hvarmed de svenske slogos mot en sådan öfvermakt. Af de tre engelska lineskeppen fingo två en sådan skada att de nödgades draga sig ur striden. Men fienden hade allt nya dundrare att sätta i stället. Till slut måste ock det ensamma svenska skeppet komma i ett redlöst tillstånd. Utan stänger, tackel och tåg låg det som ett blockhus öfverhöljdt med eld och rök. I själva vattengången genomborradt, fortfor det likväl att strida. De vid musköt-eld vana svenskarna använde äfven den i förening med kanon-elden.

Hittills hade engelska amiralskeppet Lightfield om 56 kanoner hållit sig på afstånd: men nu kom äfven det, åtföljdt af Ruby och Assistance, hvardera om 52 kanoner, för att sluta striden. Lightfield lade sig bakom Öland för att beskyjta det långskepps. Ruby tog en sådan ställning att dess skott gingo kranbalksvis, som sjöman säga; och Assistance angrep tvärsidan. Det redan förut så mångfaldigt anfäktade svenska skeppet, huru skulle det kunna uthärda detta nya tredubbla anfall! Sjelfva dess kanoner blefvo nu dels sönderskjutna, dels genom afbräckningen af en däcksbalk obrukbara. Dess motstånd måste således upphöra. Dock strök det ej flagg, såsom vanligen sker, när ett skepp öfverlemnar sig åt en segrande fiende. Ännu var Psilander för stolt dertill. Men hans fintlighet bistod hans stolthet: han lät hissa sin flagga i schau, som det heter, hvarmed sjöman ge tillkänna att de äro i nöd stadda och behöfva hjälp.

Den engelske amiralen, hvars namn var William Whetstone, oaktadt all den harm han måste känna vid denna förödmjukande strid, denna dyrköpta seger, var likväl ej så oädel eller så omenskelig att han vidare ville misshandla den öfvervunne, som ej mer kunde försvara sig. Utan att låta märka det sista trots i flaggan, ansåg han nöttecknet såsom ett tecken af undergifvenhet och upphörde med elden.

Till engelsmännens stora förundran funno de på det svenska skeppet endast 16 döde och 37 sårade. Det redlösa skroftet släpades till Noor och derifrån vidare in i Themsen.

Det uppseende, som detta tveydiga segertecken gjorde i London och hela England, var blandadt af förtrytelse öfver hvad det kostat de segrande och af beundran för de öfvervunna.

Engelska regeringen sökte väl ifrån sitt land

och folk hvälva så väl skulden för anfallet som skammen af striden, i det hon genom sin minister i Stockholm Robinson yrkade på Psilanders bestraffning. Men Sveriges konung svarade att han med mycket mera skäl kunde vänta att Englands drottning ej skulle lemna ostraffadt det fiendtliga så väl emot all folkrätt som emot begge rikenas vänskap stridande anfallet emot det svenska på ett fritt haf fredligt seglande skeppet. För öfrigt förklarade hvardera regeringen sin önskan att bibehålla och stadfästa det ingångna förbundet.

Drottning Anna var utan tvifvel så mycket mer angelägen om Carl XII:s vänskap som hon gjorde sig hopp om hans bistånd emot Frankrikes och Spaniens förenade makt, hvarom hon äfven i det förbund, som Sverige med England och Holland året förut ingått, hade betingat sig hans löfte. Också i detta år hade hon några månader före den olyckliga händelse, hvarom nu fråga var, skrivit ett bref till den i Polen segrande konungen, hvori hon uppmanade honom att såsom en mäktig furste och en utmärkt ledamot af det heliga tyska riket dit vända sina vapen till dess försvar emot Frankrikes öfvermod, som hotade hela Europas frihet. Således var väl klagomålet öfver Psilander föga allvarligen menadt.

Också bemöttes han i England på ett sätt, som vittnade om den största aktning för hans underbara tapperhet. Drottning Anna skänkte honom en guldvärja och tillbjöd honom att såsom rear-amiral gå i engelsk tjänst. Men hans kärlek till sitt fädernesland emottod alla frestelser af utländsk lycka.

Hans skepp blef på engelska regeringens bekostnad i nytt stånd satt och till den hjeltemodige befälhavaren återställt. Men detta namnkunniga fartyg, som så underbarligen blifvit frälst ifrån den mest öfverhängande fara af en fullkomlig förstöring och nu med triumf nalkades hemlandets farvatten, möttes der af det missödet att på en bank förlisa. Allt folket blef väl bergadt, men af skeppets tillhörigheter endast tågverket. Det skedde på Skagens ref genom värdslöshet af en till styrman legd utländning, Roserus von Ackern, hvilken ock därför blef för rätta ställd och afstraffad.

Denna olycka, ehuru den störde Psilanders glädje af sin hemkomst, kunde dock icke minska hans rätt att efter en sådan för svenska flaggan och svensks tapperheten ärofull bedrift i fäderneslandet hedras och belönas. Dock synes han i åtta år hafva saknat allt offentligt tecken dertill. Ty att han i de följande åren såsom kapten förde särskilda örlogsskepp vid de sjötåg som årligen skedde till Finska Viken, hvilket han förut ända ifrån krigets början gjort, och att han slutligen utnämndes till holm-major i Carlskrona var ej annat än hvad i alla fall borde naturligtvis följa af hans mer än 20-åriga tjänst vid flottan, af hans vid alla tillfällen bevisade drift, mod, skicklighet och trohet. Antingen det härrörde af den afund, som hos den på smygvägar krypande duglösheten så ofta lägger sig i vägen för den rätt framgående, blott genom sina allmänt kända mödor och bragder stigande förtjensten, eller deraf att konungens frånvaro och sysselsättning med polska fälttåget hindrade honom från det, som utom detsamma föregick, fasta nog uppmärksamhet, så var det först 1712 i Bender som Carl påminde sig Psilander, i det han upphöjde honom till adlig värdighet och gaf honom ett sköldemärke, der en svensk flagg emellan åtta engelska erinrar om den otroliga hjeltedat, genom hvilken han blef värdig ett utmärkt rum icke blott på svenska riddarhuset, utan ock i odödlighetens tempel.

Namnet Psilander, som efter grekiskan betyder en man af ringa stånd, antogs först af kyrkoherden i Hvittaryd mag. Petrus Nic. Psilander, bondson från Wåxtorps socken i Småland. Dennes son Inspektoren i Kammar-Archivum Pehr P. var fader till Gustaf Psilander, som föddes i Stockholm d. 16 Aug. 1669. Han måste draga sig fram i knappa vilkor och följde 1682 rådmannen i Stralsund Joh. Hagemeister till Pommern för att lära tyska språket. Sedan han detsamma inhämtat, återkom han till Stock-

holm i Envoyéen Matth. von Hartmansdorffs följe. Öfvade sig sedan i skriva och räkna, hvarefter han 1687 antogs till kompaniskrivare vid amiralitetet. Som hans lust var för sjöväsendet, lärde han sjö-artilleriet, blef 1688 arklimästare och gjorde s. å. sin första utfart. Constapel 1689. Fick derpå permission att gå i utländsk krigstjänst. Tog att börja med tjänst som simpel matros vid holländska flottan, i hvilken egenskap han bevistade det stora sjöslaget på höjden af Dieppe d. 10 Juli, då franske admiralen Tourville slog de förenade engelska och holländska flottorna. Återkom väl förfaren till Carlskrona 1695. Hade under frånvaron erhållit en underlieutenantsfullmakt och blef 1697 öfver-lieutenant, sedan han varit commenderad på expeditioner till Riga och Wismar samt två gånger på convoyer af svenska handelskepp till England. Commenderades 1698 på skeppet Westmanland, som under general-admiralen greve Wachtmeisters eget befäl öfverförde konungens syster prinsessan Hedvig Sophia med dess gemål till Kiel. Blef 1700 kapten och tjente s. å. på nyssnämnda skepp, som då öfverförde konungen till Liffland. Commenderade 1701 en fregatt som kryssade i Finska viken, var 1702 på förrättning till Österbotten, och convoyerade 1703 med skeppet Öland två gånger handelsfartyg till Holland och England.

Han utnämndes 1714 till vice admiral med inspection öfver varfvet och equiperingsarna, 1715 till admiral och 1716 till landshöfding på Gottland. Friherre 1719. Fick s. å. befällning att göra tjänst såsom admiral under öfver-admiralen greve Claes Sparre på den flotta, som skulle försvara kusterna mot Ryssarnas härjningar. Flyttades 1728 såsom landshöfding till Kalmar. Vid hans afsked från Gottland förärade allmogen honom en stor silfverbägare såsom vederhälle af dess tacksamhet för vård och värn om deras hus och hem. Han hade nemligen motat en rysk landstigning af admiral Apraxin och genom kloka mått och steg förekommit vidare försök i den vägen.

Alla riksdagar från 1719 till och med 1731 bevistade han, och ihågkoms med förslag till riks-råds-embetet af ständerna vid riksdagarna 1719, 1727, 1731 och 1734. Den förmodligen för honom mest angenäma befordran var då han i Dec. 1734 utnämndes till president i amiralitets-collegium. Afled i Carlskrona d. 18 Mars 1738. Till växten stor, af ädelt och vackert utseende. Till sinnet lätt och glad, redlig och ganska kunnig. Ägde ett icke obetydligt bibliotek. Den vanliga minnespenningen öfver utmärkta svenska män, som svenska akademien ärligen präglar, var 1831 slagen öfver Psilander, då också den minnesteckning författades af F. M. Franzén, ur hvilken ofvanstående skildring af fäktningen vid Orfordnsås är hämtadt. (Biogr. Lexicon.)

Ryssarnas Christendom.

(Ur C. Elméns "Några underrättelser om Ryssland". Stockholm 1811.)

Nedanstående föga smickrande skildring af ryska nationens religiösa ståndpunkt åsyftar visserligen i sig själf en tämligen aflägsen tid, nämligen första början af detta århundrade; allt talar likväl om den åsigten, att det sista halva seklet litet eller intet ändrat de här framställda förhållandena. Åtminstone ligger det i en klar dag, huru föga Ryssarna äro skickade att föra christendomens sak emot de så kallade otrogna.

Ryska mässorna och kyrkobrugen bestå egentligen i många små ceremonier, sånger och böner, till hvilka folket endast svarar med otaliga korstecken, nedfallande med pannan mot jorden, och med orden *gospodi pomiloj*, efter fri öfersättning: *Herre haf medlidande med oss!* Då och då läser man ur någon af kyrkofäderna. På högtidsdagar äro presterna ganska präktigt klädda, och deras dräkter äro efter grekiska smaken. Ryssarna hafva icke några psalmböcker, deras talrika sångare sjunga ensamt psalmerna, och församlingen korsar och bugar sig då

upphörligt för helgonbilden eller altaret. Presten förrättar sina böner på utsatt timma och stund, ehvad åhörare finnas i kyrkan eller ej. Instrumentalmusik tales icke i kyrkorna.

I privata andaktsöfningar göra Ryssarna bön framför bilder som vanligen föreställa Frälsaren, den heliga Jungfrun, eller den bedjandes skyddspatron, i synnerhet S:t Niclas.

De flesta af dessa bilder hafva orimliga anletsdrag som gifva dem ett förfärligt utseende; de äro ock särdeles illa målade. Man håller för en synd att sälja dem; men gör sig icke samvete öfver att på torget bortbyta dem mot matvaror. Då de blifvit förstörda af tiden eller någon annan orsak, är bruket att begrava dem eller kasta dem i vattnet. Bland denna oräkneliga mängd af bilder, gifvas uti åtskilliga hus de som äro dyrbart prydda. Man ser vanligen icke mer än huvudet och armarna, det öfriga är beklädt med ett omslag af guld eller silfver, hvori man infattar ädla stenar af hvarjehanda färgor; många äro infattade med orientaliska perlor.

Helgonet S:t Niclas har hos folket första rummet. S:t Niclas förenas vanligen hos dem med föreställningen om Gud. Allmänna hopen säger att *detta helgon icke velat blifva Gud, men att det skall intaga rummet sedan Gud Faderns regering upphört*. Den tror också vid infallande åskdunder att det är profeten Elias som åker.

Högtidsaftnar och högtidsdagar upptänder man många små ljus framför bilderna, och betjenningen, som öfverallt vill efterapa herrskaperna, gör på lika sätt i sina rum; här af uppkomma ganska ofta eldsvådar.

Ryssen är mycket vidskeplig, men likväl bland de mest fördragsamma trosbekännare, endast man icke smädar hans skyddspatron, religion och långa skägg. Dufvor åter han icke, utan håller dem i stor ära, emedan de nyttjas till en symbol af den Heliga Anda. Hvar morgon och afton går den renlärige ryssen ut, under bar himmel, korsar och bugar sig mot de fyra hufvudväderstrecken, och då hans samvete förebrår honom något stort brott vägar han icke ingå i kyrkan, utan nedfaller framför kyrkodörren med ansigtet mot jorden, och slår pannan mot marken. Dessa yttre tecken af ångerfull andakt eller botfärdighet, äro mera bevis af fanatism än af religion. Det är icke sällsynt att finna skälmar som på långt håll vända sig mot någon kyrka, göra talrika korstecken, hvarigenom de bedja Gud om tillfälle att få stjåla något; de gå derefter omkring, söka med all flit, finna omsider hvad de sökt, och återvända till samma kyrka för att framför den tacka Gud för det tillfälle Han skänkt dem.

Det är nämndt att grekiska läran danar tjuvar. "Man finner ock nog allmänt ryssar som säga: om jag ser något som passar mig, hvareför skulle jag icke taga det? om man icke syndar, huru skulle man kunna erhålla Guds förlåtelse?"

Ryssarnas religion består således uti ingenting annat än yttre ceremonier, såsom korstecken efter grekernas sätt, nedkastningar till jorden, bad och en noggrann utöfning af fastorna. De iakttaga ock fastorna mycket strängare än katolikerna: men suppa derunder som vanligt och anse sig icke synda derigenom. Och sedan ryssen vet sig noga hafva uppfyllt alla föreskrifter, tror han helt uppriktigt att allt är honom tillätet. Följande exempel skall gifva närmare bevis derpå: Man grep en bof som gjort sig namnkunnig genom mord och röfveri. Under förhöret frågade man honom äfven om han aldrig ätit kött på de dagar som religionen förbjöd det; han svarade med flera korstecken: "*skulle jag då vara en hund, eller en hedning? jag har ihjälslagit många människor, jag har tagit allt hvad jag har kunnat komma åt, men Gud vet att jag aldrig ätit kött på fastedagarna.*"

Hvarje ryss bär på halsen en helgonabild, den han undfått i dopet och vidskepligt anser som ett förvaringsmedel mot förtrollning eller sjukdom; dessutom har han vanligen i sin ficka ett kopparmynt, som föreställer St. Niklas eller det helgon, som är hans skyddspatron. Han bär den med sig öfverallt, lika andäktigt som den fromme Aeneas sina husgudar: det är ofta den

enda möbel som en resande bonde eller soldat har med sig. Ingenting är mera besynnerligt, än att se dem framdraga sin lilla gud ur fickan, spotta på den och gnida den med handen, för att rengöra den; derefter ställa den framför sig och strax derpå nedfalla under tusende korstecken och 40 utrop af *Gospodi pomiloj!* (Herre förbarma dig!) Sedan bönen är förrättad, tillslutes den lilla lädan, och guden stoppas åter i fickan.

En rysk ädling nyttjar mera högtidlighet. Hans gud följer honom äfven, men klädd i guld och silfver; då han ankommer till en station, är betjentens första göromål att framdraga den ur sitt skrin, och att uppställa den i sin herres kammare, hvilken genast hedrar honom med sina knäböjningar; men med all denna låga sinnlighet i dyrkansätt, tro ryssarna sig ändå ensamma berättigade att bära namnet christna, och anse alla andra som otrogna, äfven européer.

Hvar ryss har sitt enskilda helgon, till hvilket han vid tillfälle vänder sig. Då någon lyckas i sitt jordbruk eller handel, betala andra honom något visst för det de få låna den helgonabild, hvilken de tillräkna hans välstånd, hvarefter man visar det lånta helgonet all slags vördnad och ärebetygelse. Det gifves sådana, som ej gå på arbete utan att medföra sitt helgon, och om en främmande ryss då kommer i deras hus och begär att få halsa på helgonet, svarar hustrun att det icke är hemma, eller ute på arbete.

Man har hört omtalas en rysk prinsessa, hvars husgud var ett stort silfvercrucifix, som alltid åtföljde henne i en särskild vagn, och vanligen uppställdes i hennes sängkammare. Då något lyckligt händt henne på dagen, eller då hon var nöjd med sina älskare, lät hon upptända ljus omkring bilden, och tilltalade honom med nöjd och förtrolig ton: "*Ser du, efter du varit beskedlig i dag, så blir du också väl handterad; du skall ha ljus omkring dig hela natten; jag vill älska och tillbedja dig; du skall bli min lilla älskade gode gud.*" Om det deremot händt detta fruntimmer något obehagligt, så lät hon utsläcka ljusen, förbjöd sin betjenning att gifva någon ärebevisning åt det stackars crucifixet, och öfverhopade det med förebråelser.

Johan Ludvig Runeberg.

(Forts. från sid. 96.)

Knappt han slutat, då en oväntad gäst inträder i salen. Det är Dargar, den hundraåriga siaren, som sällan låter sig se utan då ofärd är å bane; han säger sig nyss ute i natten ha hört en röst från höjden:

"Ord hörde jag: Fjalar har glömt
Att Gudar skipa människors lott, han tror
Stolt på sin viljas lag, och ordna
Vill han en framtids skick med sin kraft af stoft.

Se skall dock hans öga ännu,
Förrn högens natt hans flyktiga storhet gömt,
Eviga maktens lek med spotska,
Trotsande jordbarns löften, af bubblans tyngd.

Han, skaparn af lycka och sed,
Skall se en dag, när fläckad af brott hans ätt
Slocknar i blygd, hans son, den ende
Sluter som brud sin syster i eldad famn."

Fjalar bleknar, men tror sig ha funnit en utväg att göra gudarnas hot om intet.

"Gån," sade han, "bringa mig hit
Min Hjalmar, bringa Gerda, den späda, hit;
Skåda jag vill dem båda, välja
Vill jag emellan båda, ty en skall dö.

Känn, siare, Fjalar och känn
Hans trots, till molnets Gudar hans helsning bär,
Spörj, om de lärt att allt försaka,
Innan, som han, de vant sig att allt förmå.

Nu, trampa din nattliga ban,
När en gång Fjalar rister sig geirsodd, kom,
Innan hans hand vid svärdet domnar,
Gälda han vill dig lön för din svarta lögn."

Siaren lofvar att möta på utsatt dag. Fjalars grymma beslut är oåterkalleligt: han tvekar en-

dast i valet af offret. Han synes redan ha bestämt sig för den späda dottern, då en blick af hennes klara öga är nära att omstämna honom", "Gudabekämparen skal för ett värnlöst barn." Då framträder Sjolf och talar:

"Kung, Hjalmar skall föra ditt svärd
En gång, när sjelf du hvilat med maktlös arm,
Skydda ditt land och fjerran väcka
Minnet af Fjalar än, der det slumra vill.

Dröj längre då ej i ditt val!
Brant står vid stranden klippan, och nedanför
Väntar i tystnad svala vägen;
Lätt som en gnista slocknar din dotter der."

Fjalar låter honom råda: och likasom han i sin blindhet skulle göra allt för att sjelf bereda den olycka, som han vill förekomma, bjuder han att en djup tystnad skall råda om hvad som nu föregått:

"Ej nämne en tunga det namn
Hon bar, min dotter. Här, i sin faders barm,
Har hon sin korta lefnads saga;
Vare den blott för mig. Det är minne nog."

I andra sången af Kung Fjalar öfverflyttas läsaren till en långt sednare tid och ett vidt aflägsset land, i Morven, hjeltarnas och sångens land, der fordom Fingal kämpat och Ossian diktat, herrskar den gamle Morannal. Hans trenne söner, jägaren Gall, sångaren Rurmar och kämpen Clesamor, vandra tysta och mulna i sin faders borg: hvad är det som gör dem så olika hjeltarna från Fingals och Ossians dar, och hvad är det som jagat bort glädjen från de salar, der fordom harpan klingat vid sången om djerfva bragder?

Se, i borgen en flicka blommar,
Gall för henne sin bäge har glömt,
Rurmar sjungit om henne,
Clesamor har för henne stridit.

Hvem skall flickan af Shelma blifva,
Hvem skall plocka dig, lundernas ros,
Flägt kring strömmarnas stränder,
Hvem skall andas din svalkas doft?

Det är Morannals fosterdotter Oihonna, som tjustat dem alla lika och ingjutit i deras hjerta svartsjukans gift. Men detta tillstånd kan ej fortvara:

Ändtligt brytes i salen tystnan,
Gall af bågen, den äldste till år,
Tar bland furstarna ordet;
Så han talar med kufvad harm:

"Hvad skall blifva af minnets Morven,
Af högttonande strängarnas land,
Om dess drottar hvarandra
Bryta neder med giftyldt agg?"

En må vinna till brud Oihonna,
Äga system af morgonens sky,
Jorden blommar af tärnor,
Gränslöst vid för de andras val.

Upp, vi söke i frid den gamle,
Som i tornet förnöter sin dag,
Blinde kungen, vår fader,
Han må slita vår tvist engång."

Bröderna följa Galls uppmaning och hänskjuta till den gamle Morannal afgörandet af deras tvist: hans vilja skall blifva deras lag.

"Älskat har du oss alla lika;
Hur du väljer, vi vörde ditt val.
Säg, hvem unnar du tärnan
Från ett blånande fjerrans haf?"

Morannal hänvisar dem efter någon tvekan till Oihonna sjelf; han kan icke lägga band på hennes vilja:

"Fri af hafvet mig gafs Oihonna,
Frihet såg hon på böljornas fält.
Tvånglös har hon sin barndom
Här fått spegla i floders lugn.

Som en flägt hon på böljor sväfvat,
Som en doft på vår leende strand,
Mig hon varit en stråle
I min slocknande lefnads natt.

Fri må fläkten sin vinge lyfta,
Doften sväfvat i rymdernas famn.

Strålen välje sin bana;
Tvinga skall jag Oihonna ej.

Kanske älskar hon, Gall, din bäge,
Eller, Rurmar af tonerna, dig,
Kanske ville hon följa
Dig bland svärden, o Clesamor.

Pröfven, så jag bestämmer. Aldern
Ger den förste, den siste sitt rum.
Gynnad eller förskjuten,
Gömmen ingen ett agg blott mer."

Bröderna uppsöka Oihonna, der hon sitter vid Cronas bölja: Gall närmar sig först, målar med lifliga färger jagtens fröjder och uppmanar henne att såsom hans maka dela dem:

"O, jag sutit på fjället ofta,
När i vester sin skimrande port
Solen slutit, och rodnan
Stilla vissnat på molnets hy:

Druckit svalkan af qvällens anda,
Skuggans vandring i dällderna sett,
Låtit tankarna irra
Kring den nattliga tystnans haf.

Skönt är lifvet på skyars höjder,
Lätt man andas i doftande skog;
Blif min brud, och jag öppnar
För ditt hjerta en verld af fröjd!"

Oihonna låter dock icke öfvertala sig:

Talte vågornas svala tärna:
"Gall, jag älskar din lockande rymd.
Frisk är vinden på bergen,
Ljuft är lugnet i lundars djup:

Mer dock tjusa mig skaldens sånger,
Hjeltars minnen från flyktade dar.
Hör jag Ossians toner,
Darrar locken på kindens glöd.

Ofta kullarnas gräs har druckit
Hjortens blod, som min vingade pil
Hann i flyende loppet.
Gall, min bäge har klang som din.

Gå, min vandring på Morvens hedar
Gladast var, då jag styrde den sjelf,
Pilen, bågen och kopplet,
Jagtens flicka begär ej mer."

Ordalagen i detta afslag synas lofva bättre framgång åt Rurmar, sångernas furste; men icke heller han är henne till lags, det är icke honom, de småktande drömmarnas skald hon älskar:

"För Oihonna blott ljuf är sången,
När med klangen af drabbande svärd
Harpan ljuder, och segrar
Stormlikt brusar på bardens läpp.

Blott för hjeltar hon flamma kunde,
Älska blickar af trotsande mod.
Gå, du suckarnas yngling,
Ingen tröst för din sorg hon har."

Valet synes nu vara lätt:

Då kom stridernas stolte furste,
Stormig trädde till flickan han fram:
"Gall försköt du och Rurmar,
Väl, den tredje är Clesamor.

Ej han lärde med ord att segra.
Mellan sköldar på blodiga fält
Teg hans tunga, och svärdet
Emsamt talade dödens språk.

Men du älskar dock mod, o flicka,
Strider tjuste din flammande själ;
Strider vänta mig, skynda!
Jag vill famna dig först som brud."

Detta tal är mest efter Oihonnas sinne. Clesamor har hon alltifrån barndomen mest älskat bland de tre bröderna och hennes tankar ha följt honom på hans härnadsståg: hon manar honom att äfven framdeles följa tappra faders fotspår:

"Kommer sedan en bard från fjerran,
Vill jag sitta i sköldarnas sal,
Vid hans knä då han sjunger,
Lyssna tyst om ditt namn jag hör.

Blir ditt öde att tidigt hinna
Dunkla skyarnas irrande fält,

Se då ned, och i Morven
Skall du finna en tårad kind."

Detta allt oakadt kan hon dock ej blifva Clesamors maka.

"Men min kärlek är dock ej brudens,
Är en systers, o Clesamor, blott:
Samma fader oss fostrat,
Gamle kungen i Shelmans torn."

Clesamor invänder att hon icke är hans syster, icke Morannals dotter:

"Långt från Morven ditt blåa öga
Slog mot dagen du, vaknande, opp.
Ej en kvinna, men hafvet
Åt Morannal hans dotter gaf.

Kanske höjdes af vårens vindar
Säll en bölja mot morgonens sol,
Sjönk tillbaka och födde
Dig ur skimrande skummets ljus."

Oihonna förnyar dock sitt afslag, ehuru under en ännu mildare form:

Lätt mot ynglingens panna förde
Hafvets flicka sin leende läpp:
"Mig dock är du en broder;
Kan jag blifva en broders brud?"

Fjerran från skall en älskling sändas,
Som från randen af himlen en sky,
Som från fjällen en stormil,
Förr knappt anad, han komma skall."

Den i de nu anförda slutorden af andra sången innehållna antydningen af de förhållanden, som omsider leda till styckets slutkatastrof, får en närmare utveckling och förklaring i tredje sången, der Runenberg på ett högst konstrikt sätt har förstått att på samma gång som han, utan att öfvergå till en annan skådeplats, gör läsaren bekant med hvad som under tiden föregått i Fjalars närhet, ge den mest klara och lifliga bild af de handlande hufvudpersonernas karaktärer. Oihonna hvilar en afton vid stranden af Cronas ström, trött efter jagten, och uppmanar sin följeslagerska, "sångens Gylnandyne," att låta höra ett prof af sin konst.

"En sång mig sjung, tills månen i österns port
Står mild, och lyser hedarnas stigar.
Du sjöng Oihonnas köld och dess offer sist.
Jag älskar ej sorg, sjung gladare nu!"

Gylnandynes sinne är dock icke stämmt för glada sånger: hon sörjer ännu den yngling, som fordom lönat hennes ömhet med genkärlek, men sedan, tjustad liksom andra af Oihonnas behag, fallit ett offer för sin hopplösa låga, och det är om honom hon sjunger nu som alltid. Då tar Oihonna sjelf till ordet för att försvara sig mot beskyllningen för hårdhet och kärlekslöshet:

"Från bergens topp, så sjungs det, en kylig flägt,
Med dalens blommor leker Oihonna,
En våg hon är, som skimrar mot vårens sol,
Eld talar dess blick, is gömmer dess barm.

O, ej till flägt jag föddes oah ej till våg,
Fast ej min tjustning tändes, som andras.
En flickas varma, bäfvande hjerta slår
Här, under min snö, af längtan också.

Men hvarför finns i Morven ej mer ett folk
Af hjeltar, lika flyktade tiders?
För Finjals ätt för tung är hans sköld, och svagt
Rör Ossians sträng en trånande skald.

Ren nog jag hört af suckar, och tårar nog
Jag kostat Morvens smågtande söner;
För deras kärlek ägde jag kärlek ej,
Jag gaf dem min sorg, jag kunde ej mer.

När skall mitt åskmoln komma i storm engång,
När skall jag se dig, drömmarnas yngling,
I stridens dån, med glimmande svärdets blyxt,
Förklara den eld, jag tändt i ditt bröst?"

Såsom prof på det ljud hon älskar i sången, låter hon Gylnandyne höra hvad ryktet berättat henne om Fjalar, den gamle kungen i Lochlin, och hans son. En dag trädde den unge Hjalmar fram till sin fader, och bad om att, likasom han sjelf i sin ungdom gjort, få gå ut på vikingatåg.

"Bygg mig en drake, fader, och red mig ut;
Din ungdoms banor locka mitt sinne,

Min arm är stark, het sjuder mitt blod. Bort, bort Jag längtar ur hemmets kvalmiga dal."

Fjalars tystnad gör endast Hjalmar så mycket mera enträgen:

Men sträng tog Fjalar konung till ordet då: "Frid," så han sade, "svor jag att hägna. Min dag var stormig; glad i en lugnad värld Skall stråla min lefnads sjunkande sol.

Från brända hyddor, härjade fält, i blod Ser kriget opp med mörker om pannan. Jag älskar frid, gå yngling, betrakta den! Dess anlete bär mitt leende land."

Då utbryter ynglingens sorg i harmfulla ord:

"Tungt är att dö förgäten och utan namn, Dock tyngre, fader, är det att lefva. Blif ej så mörk! Att lefva förmår jag ej, Men lyda jag kan, jag lyder och dör."

Till slut ger Fjalar sitt bifall, men på ett sätt som han sjelf anser liktydigt med det bittaste afslag:

"Ett skepp begär du, ett jag dig ger, på strand Det stått sen min första vikingafärd.

Dess köl är bräckt, gräs gror i dess botten opp, Och dagen strålar genom dess sidor. Upp, tag det, flyg kring hafven och sök ditt namn Bland främmande ljud, förgäten af mig."

Men Hjalmar tar saken på fullt allvar, och hans faders bästa kämpar följa honom villigt på den vådliga färden. Då vredgas kung Fjalar: han kan icke tåla detta brott mot den fred han svurit att värna, och skyndar, utan att lyssna till Sjölfs varnande röst, åstad att söka sin son och straffa honom. Få och svaga äro dock de kämpar, som ännu finnas kvar att följa honom, och då han efter några dagars kryssning råkar ut för en skara Bjarmar, hvilka blodtörstiga söka

hämnd för deras konung, som nyss förut fallit för Hjalmar, är han nära att duka under i striden och räddas endast genom ankomsten af Hjalmar, som på det eröfrade skeppet skyndar till hans undsättning. Nu dröjer icke segern att luta åt Fjalars sida; men då den siste fienden fallit, återstår ännu den hårdaste kampen.

"Än får mitt svärd ej hvila," så hördes nu Den gamles djupa, darrande stämman, "Halt är mitt verk, af fiender ser jag här Den djerfvaste stå okufvad ännu.

Ej Bjarmen var min ovän, för hans skull ej Mitt lugn mot hafvets stormar jag bytte; Jag drog mot den, som gäckade fräckt mitt bud Och gjorde min svurna ed till en lek.

Träd fram, din fader kallar dig nu till strid, Det svärd, han gaf dig, blotta mot honom; Om ej, så kom förkrossad och böj ditt knä, Och dö med försonad skuld vid hans fot."

Nu följer en tafla af äkta nordisk dygd och sjelfupoffring, hvars make man fåfängt torde leta.

Då lade Hjalmar, segraren, svärd och sköld På blodadt skeppsdäck tigande neder, Och trädde vapenlös för sin fader fram, Och böjde i vördnad knä vid hans fot.

Och Fjalars klinga glänste mot qvällens sol, Mot sonens hjessa styrde han hugget; Det föll med kraft, gällt klang det i stålblank hjälm; Men ynglingen stod orörlig ännu.

"Min tid är liden," började Fjalar Kung, "Ej så jag högg i flyktade dagar. Lös af dig värnet, blotta ditt huvud, son, För svag är min arm att klyfva en hjälm.

Då löste Hjalmar stilla sin hjälm och bjöd Åt fadrens hämnd sitt blottade huvud,

Och skyddlös stod han, ägde ej annat värn, Än anletets öppna, leende lugn.

Dock se, den gamle svigtade nu. Hans svärd, Till dödshugg lyftadt, drabbade offret Så matt, som om till hvila det lagt sig ned På lockarnas gula, svällande bädd.

Från denna stund far ynglingen, djerf och fri, Från strand till strand på främmande vågor, Och Fjalar sitter hemma i fridsällt land, Och gömmer i blidkadt hjerta sin fröjd."

När Oihonna slutat sin berättelse om den yngling som, ehuru aldrig af henne skådad, längesedan vunnit hennes hjertas varma kärlek, kommer ett ilbud som kallar henne till fosterfadern den blinda Morannal: ofrid har kommit i landet och han saknar "sina ögons ljus."

(Forts. n. gång).

Strögods.

Forntida rysk anspråkslöshet. Då Peter I gaf sina Bojarer det rådet att skicka deras söner utrikes för att blifva upplysta och skickliga, prisade de hans afsigt, men motsade honom tillika, emedan ryssens begrepp icke vore i stånd att fatta de kunskaper utlänningarna ägde. Den vredgade Czaren frågade dem om de icke hade samma kroppsbyggnad som de öfriga folkslagen, och om lika kroppar skulle hysa olika själar.

Ryskt underverk. Till att bevisa Guds förestående hämnd öfver Peter I:s förändringar uti ryska kyrkväsendet, utspredde de ilska prester-na åtskillige underverk, hvaribland visades för folket att Jungfru Marie bild ögonskenligen föllde tårar. — Ryktet kom derom till kejsaren, hvilken genast begaf sig till kyrkan och i folkets närvaro aflädde helgonet det målade täcket, och visade, att prester-na bakför ögonen lagt tjock olja, som af värma ifrån det framför bilden brinnande ljuset framdroppade genom små enkom gjorda hål.

Lösning af Schack-Gåtan N:o 6.

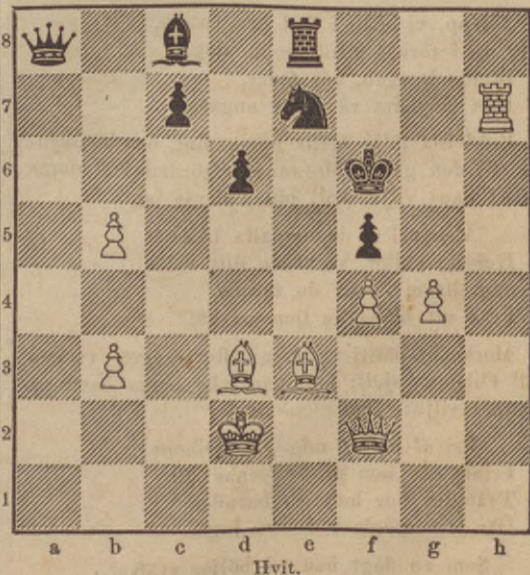
Hvit.	Svart.
1. H g1—f3	B g5—g4
2. L g2—h3	B g4—h3:
3. K e2—e3	B h3—h2
4. B g3—g4#	

Schack-Gåta.

N:o 7.

Denna högst sinnrika schackgåta är med någon liten förändring hämtad från en hinduisk författare, som skrivit på Sanskrit. Hvit drar och gör matt i fem drag.

Svart.

Hvit.

GÖTHEBORG.

På Anders Lindgrens förlag.

SNÄLLPRÄSSTRYCK AF ANDERS LINDGREN.

"Jag har endast den här i behåll. Jag sof aldrig någon na utan honom; han var min enda skatt. Han var min enda glädje och min stolthet, dag och natt, och fru, de ville taga honom ifrån mig, — sälja honom, sälja honom ned åt södern, helt ensam — ett barn, som aldrig varit från sin mor i alla sina lifsdagar!"

På A. LINDGREN'S Förlag

har utkommit

och

finnes att tillgå i Rikets flesta Boklädor:

3:dje

Upplagan

af

**ONKEL TOMS
STUGA,**

eller

NEGERLIFVET

i

**Nord-Amerikas
Slafstater.**

Af

Mrs Harriet Beecher Stowe.

Öfversättning
från Engelskan.

236 sidor stor 8:o
med 20 Träsnitt.

Pris:

40 sk. b:ko.